

Školní speciální pedagog je pozice prospěšná i na střední škole

PhDr. Daniela Kramulová

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Začleňování žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných tříd začalo být více vnímáno od 1. září 2016, kdy byla vyhláškou č. 27/2016 Sb. „zavedena inkluze“. Přesto řada škol měla už dlouholeté zkušenosti se společným vzděláváním dětí s handicapem i těch, které je nemají. Propracovaný systém individuálního přístupu k žákům má od roku 2006 i střední škola známá pod zkratkou COP Sezimovo Ústí.

COP, tedy Vyšší odborná škola, Střední škola, Centrum odborné přípravy Sezimovo Ústí, má v rámci středoškolského vzdělávání dostupný modulární systém, díky němuž se mohou žáci **vzdělávat podle svých možností v maturitních nebo učebních oborech**, které jsou zaměřené převážně na informatiku, strojírenství, elektrotechniku, mechatroniku a ekonomiku. Už v časech „před inkluzí“ tu studovalo ročně zhruba 40 žáků (tj. cca 6 %), s nimiž soustavně pracoval zkušený školní speciální pedagog, který předtím působil v pedagogicko-psychologické poradně (PPP), a mohl přímo ve škole provádět speciálně pedagogickou diagnostiku.

Své závěry konzultoval s PPP a poté se staral o uplatňování příslušných podpůrných opatření. „Nejnáročnější

byla práce s žáky, kteří měli **vážnější tělesné postižení, obvykle kombinované s více vadami**. Přesto se panu Mgr. Petru Jelenovi podařilo dva žáky na vozíčku dovést až k úspěšné maturitě, což pro ně znamenalo velkou šanci k uplatnění na trhu práce. U většiny žáků byly diagnostikovány vývojové poruchy učení různého stupně a charakteru,“ vysvětluje Mgr. Miloš Blecha, zástupce ředitelky a výchovný poradce školy.

Práce s žáky i s učiteli

Školní speciální pedagog sám individuálně pracoval s žáky, kteří měli speciální vzdělávací potřeby, působil i jako **konzultant a poradce pro ostatní pedagogy**. Díky tomu se podařilo zajistit podpůrné aktivity napříč vzdělávacími obory, ročníky i předměty. Nejčtenější

byly u náročnějších studijních oborů s vysokým podílem praxe, kde je nutné podporovat schopnost provázat smyslové vnímání a fyzickou činnost.

Při dobré komunikaci s pedagogickým sborem mohou být pracovníci školního poradenského pracoviště (např. školní speciální pedagog, školní psycholog) **důležitými pomocníky a rádci v otázkách vzdělávání žáků**, kteří neplní představy běžných pedagogů – je ale třeba počítat s tím, že určitý čas trvá, než učitelé názory odborníka opravdu přijmou. „U nás to byl zhruba jeden školní rok,“

říká Miloš Blecha. „Pak se situace obrátila a školní speciální pedagog měl větší vliv na přístup pedagogů k žákům se SVP než direktivní řízení.“

Větší problémy než v teoretických předmětech zpočátku bývají v praktickém vyučování. „Praktické činnosti mají svá specifika a pedagogové, kteří vedou praktické vyučování, jsou z pohledu inkluze velmi nedůvěřiví. Vnímají potřebu, ale vše převádějí na deskriptor odborných činností, které musí žák splnit, a změny pro žáky se SVP těžce přijímají,“ vysvětluje zástupce a výchovný poradce.

Speciální pedagog hovořil o každém z těchto žáků s pedagogy i instruktory odborného výcviku – probírali **metodiku výuky, požadované výstupy školního vzdělávacího programu** a možnosti daného žáka je naplnit. Mohl pomoci i přímo v hodinách konzultací, reagoval na konkrétní situace a potřeby žáků. „Při neformálních rozhovorech a diskuzích o individuálních potřebách žáka se zpravidla objeví řešení, které je pro něj opravdovou pomocí,“ dodává Miloš Blecha.

Začne se například dařit uplatňovat metodu „naučit se učit“, s **individualizací výuky** souvisí využívání pracovních listů, pomůcek, změna výkladu a pracovního tempa, zadávání individuálně obtížných úkolů, pracuje se s tolerancí při hodnocení výkonů apod.

V současné době je podle zástupce Blechy rozhodující pochopit, že úlohou pedagoga není jen učit, ale i přijmout od odborníka důležité informace o žákových problémech a vedle vhodných metod, forem a přístupů najít především rozměr empatie.

Odborník ve škole je pomocí i pro poradny

I když je školní speciální pedagog kvalifikovaný identifikovat žáky, kteří potřebují podpůrná opatření, a může vytvářet strategie a postupy vedoucí k odstranění nebo zmírnění problémů, **ze zákona nemůže rozhodovat o podpůrných opatřeních**, která jsou spojená s finanční částkou normativně vázanou na vzdělávání žáka. To je **v kompetenci PPP nebo speciálně pedagogického centra (SPC)**.

Nicméně většina PPP a SPC, s nimiž školní speciální pedagog Jelen své závěry konzultoval, jeho předběžnou diagnostiku vítala jako základní vodítko pro vlastní odborné vyšetření.

Tato prvotní diagnostika zároveň usnadňovala další komunikaci s poradenským zařízením, protože škola i rodina se již orientovaly v profesionálních pojmech, které definovaly potřeby žáka.

„I dnes je běžnou praxí, že školské poradenské zařízení (ŠPZ) požaduje po škole **tzv. Sdělení školy** – a očekává profesionálně popsané problémy nebo obtíže žáků. Jenže školy na to nejsou připraveny. I proto je pomoc školního speciálního pedagoga velmi cenná. Ta samá situace nastává v případě, kdy o vyšetření žádá zákonný zástupce žáka,“ doplňuje výchovný poradce a zástupce ředitelky COP.

Ověřeno: školní speciální pedagog má i na SŠ své místo

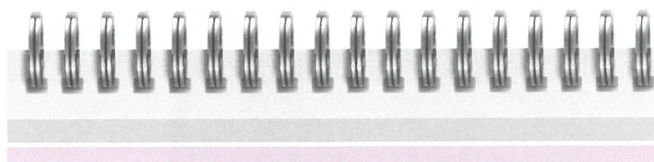
Speciální pedagog Petr Jelen působil v COP v letech 2009–2017 díky třem etapám projektu VIP Kariéra a následným Rozvojovým programům na podporu školních psychologů a školních speciálních pedagogů, do něhož bylo COP vybráno jako jediná střední škola díky vstřícnosti Jihočeského kraje coby zřizovatele. Projekty zajistily škole **činnost komplexního školního poradenského pracoviště (ŠPP)** v obsazení: školní speciální pedagog, školní psycholog, výchovný poradce, metodik prevence, kariérový poradce. Úvazek školního speciálního pedagoga i školního psychologa byl po celou dobu 1/2 úvazku pro každého, což bylo pro žáky se SVP velmi cenné.

„Nyní hledáme finanční prostředky na zajištění práce školního poradenského pracoviště v rámci projektu

MŠMT Šablony I. Zajistili jsme činnost školní psychologky na půl úvazku, ale pro úvazek školního speciálního pedagoga nebyl finanční prostor, protože škola musela využít projekt i pro jiné nutné aktivity, jako je **další vzdělávání pedagogů, kariérové poradenství** a spolupráce se zaměstnavateli. Činnost školního speciálního pedagoga nahrazujeme stávajícími pracovníky, ale v omezenějším rozsahu, než na který jsme byli zvyklí,“ konstatuje zástupce Miloš Blecha.

Nicméně **otevřenost vůči SVP** některých žáků se za ty roky už stala součástí života školy i v rámci praktické výuky. To je zkušenost, která v oblasti středního školství stojí za šíření – a šíření příkladů inspirativní praxe je i jedním z cílů projektu Podpora krajského akčního plánování. ■

Autorka je publicistka projektu P-KAP Národního ústavu pro vzdělávání

S čím může na SŠ pomoci školní speciální pedagog?

- Provádí prvotní depistáž žáků se SVP, individuálně s nimi pracuje, pomáhá zavádět a udržovat – s ohledem na jejich aktuální potřeby – podpůrná opatření, která směřují k podpoře úspěšného vzdělávání žáků, kteří jsou v určité oblasti znevýhodnění.
- Průběžně poskytuje konzultační a poradenskou činnost pedagogům školy (vč. rozborů zpráv z vyšetření žáků v PPP a SPC), ale i žákům a rodičům.
- Pomáhá pedagogům při sestavování plánů pedagogické podpory (PLPP), individuálních vzdělávacích plánů, podkladů pro PPP a SPC (Sdělení školy).
- Podílí se na vyhodnocení efektivity podpůrných opatření a PLPP.
- Komunikuje s rodiči žáků ve smyslu osvěty a spolupráce školy s rodinou.
- Může v součinnosti s PPP a SPC vypracovávat odborné posudky a pomáhat žákům, kteří potřebují úpravu podmínek při konání státní maturity.